

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és esütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik's pontosan és jutányosan közlötetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Jogviszonyaink; postamozgalom; vázlatos közlemény a gyáralapító társaság nov. 8án tartott közgyűléséről; horvátországi tartománygyűlés folytatása; komoly szó a dunatiszai csatorna ügyében; Ungmegeye évnegyedes közgyűlése; új tisztikar Csanádban; ungvási tisztujítás; budapesti napló; adakozások Reguly számára
A m e r i k a. (Buenosayresi viszonyok; brazilliai arany- és gyémántbányák iránti intézkedés.)
S p a n y o l o r s z á g. (Narvaez újabb hatalmaskodása; Romávali közlekedés; reformkérdések; rendbomlás a hadseregnél.)
A n g l i a. (Vasutervek; házassági kaland; irlandi mozgalmak; sárgaláz elleni iztűzkedés.)
F r a n c z i a o r s z á g. (Új hadminiszter; algiri hírek's események.)
T ű r ö k o r s z á g. (Rezsíd viszszahivatott; francia követ érlyes fölléptének sikere.)
É r t e s i t ő; pénzkelet.

Magyar- és Erdélyország.

Jogviszonyaink. Tocqueville, az ismeretes francia publicista, a' nemzetboldogság föltétlen eszközeül a' közösen igazságosnak ismert törvényeket, 's a' néptől jogosnak tartott hatalom intézkedéseit vallja valahol. Én ezen elvet aláírom, a' nélkül hogy tudnám: hol, mikor, és mily körülmények, vagy viszonyok irányában állított fel. Ugyanis erősen meg vagyok győződve, hogy: nem a' hatalomnak törvényeken épült gyakorlata, vagy az engedelmesség megszokása vesztegeti meg az embereket, hanem ollyas törvényeken alapuló hatalom gyakorlata, millyeket a' társadalmi élet viszonyai közt 's az igazságkövetelő közérdek tekintetében jónak, helyeseknek nem ismértünk el, 's olly hatalomnak való engedelmesség, mit önkényesnek, 's elnyomó szellemnek tartunk.

Ezen elvből indulva ki, pár pillanatot akarok vetni jogviszonyainkra, és kimutatni azon abnormis állapotot, melly részint törvényeink ingatagságán, részint jogaink egyoldalúságán alapozik. Társadalmi életünk átalakulási egyik igénye: jogviszonyaink kelendő ismérte 's lehető tisztába hozatala is, — 's én úgy gondolom, hogy sem a' törvényező, és törvényhozói testület, sem egyes honpolgárra nézve nem érdektelen a' Journalistica mezején a' jogviszonyról magyar szempontból egyet mást elmondani.

Azon socialis intézkedések között, mik a' két legközelebb mult országgyűlés lefolyta alatt történtek, azok bizonyosan legfontosabbak, mellyek nemzetünk magányviszonyait érdeklik; de a' mi a' köz-igazság törvények általi kiszolgáltatását tárgyzó rendelkezéseket illeti, nézetim szerint sem elegek, sem eléggé kielégítők. Mert ha megvalljuk is, hogy vannak e' tekintetben számos jó törvényeink, nem tagadhatjuk mindazáltal régiségével 's haszonvehetlenségével versenyzők is, mik törvénykönyvünknek nem igen nagy becsületére válnak. 'S hogy erre nézve valamit, és pedig minélőbb tenni szükséges — mindnyájunk közohajtása. Már csak az maga is nagy nyereség lenne, ha corpus juris-unk elavult szellemű része tisztá ereklýeül csupán a' törvényhozás törtérijára nézve hagyatnék meg, többi része pedig, t. i. a' divatozó's újabb törvények egy egészszé alkotván, 's a' tudomány és korszerűség jelen álláspontjából, mennyire viszonyinkhoz illeszthető, philosophiai rendszerrel és világossággal párosult reformban, a' mai civilisatio igényeinek megfelelőleg idomították. Egy illy munkának eddig még teljes hiányát érezzük, — pedig szükségünk volna rá — kimondhatatlan. Ha codexünk régibb részének értékét az ész mérlegébe vetjük, megvallhatjuk ugyan, hogy migapánk az igazság kiszolgáltatását sátrak alól, vagy szabad ég alatt úgy szólván kengyelből kezelték — igen is célszerűek voltak azon törvények; — ámde az eféle, minden esetre tisztos, os maradványokból összeállított Corpus Juris, jelenleg már nem elegendő 's egy új Verböczt kell keresnünk, hogy hazánk ohajtatos ujjászűletését 's minélőbbi boldogságát alaposan reménylhessük. Tagadhatlan, hogy a' törvényes állapot javítására nézve minden politikai párt elég jó akarattal bír nálunk, 's épen ezért a' tárgyismérte is, mennyiben az a' nemzet törvényeit érdekli, leginkább el vagyon terjedve; — ámde az ellenkező, most már nem használható törvények esomója, a' még haszonvehetők 's alkalmazhatók el-

lenben olly nagy, hogy egy hamar nemigen reménylhető, egy korszerű, 's kimerítő rendszeres munka létesítése. Már pedig ha illyesmihez nem fogunk, 's átalakulásunk általános reformjának iránytűt e' nemből is nem adunk, — higyük el, hogy a' részletes reformok e' nélkül a' mostani zavart inkább szaporítani, hogy sem kevesíteni fogják. Hogy általában milly ritkán van sikere a' kü lö n s z a k a s z t o t t i n t é z k e d é s e k n e k, nemcsak a' magányos sőt még a' gyakorlati közéletben is elég alkalmunk vantsapasztalni naponkint, 's eléggé igazolják ezt országgyűlésink, hol az előbbieken hozott határozatok, már a' legközelebb gyűlésen úgy tűnnek fel, mint nem célirányosak. Itt ugyan nem törvényeinkben rejlik sokszor a' hiba, hanem philosophiai szellemű általános törvénykönyv' hiányában. Ennek alkotásához volt nyulni kénytelen az utolsó hatvan évben minden művelt nemzet, az absolutisták színtűgy, mint a' constitutionalisok,*) Ausztria, Poroszország, Franciaország, Baden, Württemberg, 's b Mária-Therézia és Ferencz, mint nagy Fridrik és Napóleon. Sőt Napóleon olly büszke volt erre, hogy mintegy dicsekedve nyilvánítvta sem átallá azt mondani, miszerint: törvénykönyvével akar az utóvilág elibe lépni, 's érdemeit annak becsé szerint mérlegzetni.

A' magyar törvények mostani állapotukban sem birtokot, sem jogot nem védelmeznek eléggé, miért is, hogy törvényink eredeti rendeltetésüknek szorosan nem felelnek meg, igen természetes. Ujra alkittatásuk ugyanis mindeddig elhalasztatott, az ó és új törvények sok helyen mintegy ellentétben állnak egymással, az igazság kiszolgáltatását valamennyien roszaljuk, pereink végetlenül megsaporodtak, 's ezek, és ezeknek hosszas és költséges folyamatajok miatt a' Codex Juris gyűlevész, rabulai mesterséges és ravasz fogások helyévé lón, mi aztán sokkal alkalmatosb a' világos törvényt meghomályosítani, mint annak erő, érvényt 's e' mellett tiszteletet kölcsönzeni. Talleyrand azt mondá egykor: hogy: „a' beszéd az embernek gondolati eltitkolására adatott,“ 's ez éles gúnyt magyar törvényeinkre valóban helyesen alkalmazhatni. De a' számos ellentételes törvény mellett is, mennyi szükségest nélkülözünk még, mutatja eléggé az, hogy a' legfontosabb 's jogalapul szolgáló esetekben is hiányzanak tényleges (positiv) törvényhatározatok — honnét az „usus“ nálunk majd olly gyakor alapjok a' törvényes eldöntéseknek, mint a' törvény maga. Azon különféle 's nem ritkán minden józan fogalommal ellenkező elméletek hatalma, melly a' bírói ítéletek alapját a' szokásból, nem pedig a' törvényből meríti, eléggé mutatja, milly abnormis állapotban van a' törvénytudomány egy olly országban, mellyben egy tábornyi ügyvédet maholnap színtolly könnyű kiállítani, mint egy sereg katonát. Mennyiszor válik az „usus abususa,“ 's milly ellenhatást gyakorolhat ennek védpajzsa alatt a' legoktalanabb szokás is a' törvények ellenében — tudhatja minden 's megítélheti, ki szerencsétlenségéül pörök folytatására van kárhóztatva balsorsa által és ismeri a' Savignyk, Gausok, Mittermaier hies juridica tekintélyeket. — „Beati possidentes,“ e' szóban forgó kifejezése a' jószág igazságtalan bírásának, egy olly állapotnak, mellyben majd kizárólag a' birtokosnak van joga, 's hol a' citatiók, mandatumok, oppositiók, via facti elfoglalások, egy szóval, mindenféle kivételes haszontalan küzdelmek, csaknem lehetlenné teszik a' legnyilvánosabb jogkhozoi juthatást. Ezen tömérdek bujósdi eszköz majd mind az adós javára 's egy azon mélyen fekvő alapu gonoszra mutat, melly a' magyarországi birtokállapot természetében a' nemzetet századok óta sújtja. De még ezen egyoldalú, következőleg törvénytelen cél is, minémileg az adós sorsának könnyebbitésére látszik irányulni, olly rosz, hogy eszközei: a' sok huzás, halasztás, 's mesterséges fogások nem

*) Angliát kivéve, hol általános philosophiai törvénykönyv nincs, épen úgy mint nálunk — ott is a' törvénykönyv épen ollyan aggregatum mint nálunk, 's hihetőleg mi ezentul is úgy leszünk törvényinkkel mint az angolok. S z o r k.

hogy lendítenének ügyén, hanem ezt, a' hitelezőével együtt többnyire a' tönkrejutás örvényébe sodorják. De állításaink ezen igazságát példák leginkább igazolhatják; lássunk tehát egy párt. Tudjuk, hogy az oppositio által joga van a' törvényesen elítelt adósnak a' törvényszék ítéletének tetteleg ellenszegülni, a' végrehajtástól vonakodni 's illy módon egy új pert kezdetni. A' via facti elfoglalás által a' megtámadó rész bizonyos esetekben bírói ítélet nélkül erőszakal 's gyakran fegyveres csoport előtt állva a' pertárgy birtokába helyzi magát. És nálunk mind kettő törvényes. Én mellözve több illyszerű törvénykezési balszokásink elsorolását, e' cikkemet, mellyel codexünk minélőbbi ujja teremtésének szükséges létét akarám kimutatni, csak a' „pium desideriumok“ 1839ben kijött jeles német röpirat jogviszonyainknak épen ezen oldalára vonatkozó szavaival fejezem be, hogy lehet e' ott szilárd törvényállapot gondolni, hol illy jogbeli szörnyűségek gyakoroltatnak? hol a' törvény első kívántatóságai az önkénynek, a' bíró és annak ítélete alá való rendelkezések olly erőszakos módon félreismértetnek — van e' ott a' személy és tulajdonra nézve elegendő biztosság? Vagy létezik e' ott valódi törvénykezési állapot, melly gyengét az erősb ellen, elnyomottat az elnyomó ellen, 's kiraboltat a' bitor ellen — illyképen ötalmaz? És egy olly országban, hol illyféle törvények codexben állanak, hol azok analogok azon szellemmel, melly őket előállította, 's hol nem kíván a' törvények egész tömege általános revisiót, — lehet e' egyes változtatásoknak más sikere, mint még nagyobb zavarodás? —

Nem tudom, jól vagyok e' meggyőződve, — de azt hiszem, hogy a' törvény- és igazságszolgáltatás állapota egy irányban áll a' nemzetboldogsággal, — sőt ennek amazok épen föltétlen eszközei, — 's hogy: az e' tekintetben szokások tekintélye mindig a' népműveltség tanujele; mert a' szokások becsé általában csökken a' felvilágosultság terjedésével. M é s z á r o s K á r o l y.

Postamozgalom. A' socialis élet fejlődő szelleme ismét egy új 's hinni ohajtjuk, eredvénydus társulatot hozza létre: t. i. a' magyarországi kir. postamesterek egyesületét. Célja ezen együletnek, ha jól vagyunk értesítve, a' testület közbajait a' nm. kinestár és közönség érdekeivel egyenvonalban folyamodások utján orvosolni 's orvosoltatni egyesek postai viszonyokból keletkezett sérelmeit, nemcsak azért, mert kölcsönös segítség 's egyesített erő sikerdusabban működhetik; de azért is, hogy egyesek nem ritkán alaptalan panaszaiktól tömérdek teendőkkel halmozott főkörmányszékeinket megkímélje. Céljai sikeresb elősegítésére 's a' teendők úszponosított vezetésére a' nm. Helytartótanács tudtával nov. 15dikén tartott első közgyűlésben választvány nevezteték, melly vezérfonalul szolgáló alapszabályait megkészíté. Ezen alapszabályok közgyűlésileg elfogadtatván az imént tisztelt kormányhatóság utján legfelsőbb helyre terjesztettek. Majd ügyviselő választatott. 'S most nincs egyéb hátra, mint tiszta ügyszerevettel 's öszszezetett vállakkal munkálni a' közügyre. Ugyanazért hív öszszetartás és kitűrés.

Vázlatos közlemény a' gyáralapító társaság nov. 8. tartott közgyűléséről. — Ámbár a' jelen rendkívüli közgyűlés főleg a' módosítások megtételére tüzett ki; örömmel vesz alkalmat alulirt igazgató választvány, eddigi hivatalos eljárásainak rajzát 's az egyesület kifejlésének 's életbe léptetett működésének jelen állapotát, a' tisztelt közgyűlés elibe terjeszteni.

Miután a' választvány kiegészíté az ügyvezetéshez szükséges személyzetet, azon eszközök életbe léptetésére fordítá munkásságát, mellyek az egyesületi cél-elérésre alapszabályilag kitézettek.

Ezen eszközök egyike az országban megtelepült gyárnokok 's iparizóknek, kamatra 's részletes törlesztés mellett, adandó kölcsön általi segélyezés levén: az egyesület keletkeztétől fogva e' végett beadott folyamodványok, igazgatói tárgyalás után 's ügyvédi vélemény mellett, megvizsgáltattak, 's e-

110 frt
132 „
88 1/2 „
108 1/2 „
680

zeknek nyomán azon meggyőződésre jött a választvány, miszerint az egyesület eddigi csekély pénzeréjét, egyes iparüzők segélyezésére 's üzleteik magasb fokrai fejtésére, apró kölcsönökben megosztani annyival kevésbbé volna czélszerű, mivel a társaság fő célja és rendeltetése: a gyáripár hazánkban meghonosítása, 's ezen meghonosításból eredő szellemi és anyagi hasznok eszközése levén, csekély pénzerőnknek egyes kölcsönökben megosztása által, az egyesületi magasb és terjedtebb czél és működés helyett a kisebb műpar részleteinek szentelése a választvány minden munkásságát 's az iparkörü naponként növekedő szükségek nagysága és száma közt, megosztaná magát az eszközöktől oly vállalatok létesíthetése, mellyek az általános honi műipar felvirágzásának mintegy alapul szolgálnak, 's mellyek, e közkereseti társaság nyereségeinek biztosításán kívül, azon szellemi eredményeket is nyújtanak, mellyeknek, illy egyesületek czélszerű kezeléséből a nemzetre kétségkül háralniok kell. — Minek következtében ezen segédkölsönzési eszköz terjedtebb üzletét akkorra kívánta igénybe venni a választvány, midőn tetemes forgalmi tőkéjéből, a magas czél veszélyesítése nélkül, jelentőbb üzletet szakaszthat el; hogy azonban az alapszabályoknak segélykölsönt tárgyzó rendelete, a czél és pénztár jelen körülményeihez képest, lehetőleg betöltessék, a társaság pénztárából oly módon utalványoztatik 5000 pft. az igazgató gróf rendelkezése alá, hogy azt a kisebb iparüzlet terén hatos kamattal forgathassa; 's ezen kijelölt üzlet, az alapszabályok idevonatkozó rendelkezésével megegyezőleg, folytonos forgásban van.

Mi a társasági czél másik eszközét, t. i. a saját merényletre gyárallítást illeti: részint, mivel illy vállalatok tetemes pénzerőt igénylenek, részint, mivel ez utoni segélyezése által a köziparnak, oly és azon gyárak előállítására eszközölhető, mellyekre (azoknak csekélyebb kilátása vagy életbevágósága miatt) magányvállalkozók nem akadnak, azon időre vélte hasznosnak a választvány, midőn a társaság tőkéje majd ahoz kívántató erőre növekszik 's az eddigi sikeres működés előkészíti és megérleli ahoz a kedvező eredményeket. Most azonban, miután, az alább kifejtendő tapasztalatok nyomán meggyőződédek a választvány, miként, részint vállalkozók hiánya, vagy visszahívásai, részint az alapszabályi korlátok szigorja, részint a közkereseti társaság nyereségeinek biztosítása tekintetéből a fő czél érdekeivel összhangzó részvényi tanácskozásszerföltött nehéz: hajlandó a választvány, mennyire az egyesület pénzeréje engedendi, a saját merényleti gyárallítás terére is minél több föllépni.

Minek következtében, a társasági körülmények jelen állásában, az alapszabályokban meghatározott módok harmadikát, t. i. olly részvényes társaságokhoz csatlakozást látott legezelszerűbb működési térnek, mellyek nemcsak a terjedtebb belipar alapjául és segédeszközéül szolgálnak, hanem a vállalatba fektetendő tőkéktől biztos hasznot ígérve, azt a társaság részvényeseire nézve is jövedelem, sőt nyereség forrásává teendik. És ezen harmadik mód gyakorlata, az egyesületi czél és érdekek irányában, annyival ajánlatosb vala jelenleg, mivel abban nemcsak kedvező sikerrel lépde cselekvési térre a társaság, hanem a közkereseti társaságok egyik fő céljának, t. i. a forgalmi tőke jövedelmezésének biztosítása által, kezdeti mozgalmait úgy vezetendette, miszerint, lépteinek mindegyikében, egyegy újabb iparág fejlesztésének alapját fogta megvetni, 's midőn a részletes megalapítás munkájával foglalkozandott, egyszerismind az általános és magasb iparfejlődés magvait fogta elhinteni

Hogy tehát, a működési térek ezen legezelszerűbbikén, minél kedvezőbb és dusabb eredménnyel léphessen föl a választvány, közgyűlési utasításához képest, az igazgatói okadatos vélemény kíséretében, egybevetve az egyetemes belipar viszonyait, 's tekintve mind a gyáripár mostani kellekeit és azt, hogy, a közkereseti igények biztosítása mellett, olly közhasznú iparágakat segéljen elő, mellyekre magányos vállalkozók nem akadnak: egy tervet készített, miszerint a társaság, forgalmi tőkéjének jelen erejéhez képest, egy gyapjufonó gyárban 50,000; vegyészeti gyárban 30,000; festő és csinózó gyárban 25,000 pftal kívánta magát érdekelni. E' terv nyomán, a kijelölt gyárüzleti ágak megalapítására, olly módon bízott meg az igazgató gróf, miszerint, a közgyűlési idevonatkozó határozathoz képest, figye-

lembe vevén a külön belvidékek szükségait 's az üzleti termék, segédanyag, gyárfekvés, szállítási mód 'stb. viszonyait, keressen fő vállalkozót, alakítson részvényes társaságot, vagy pedig társuljon már létezőhöz, 's a társaság befolyásait akként intézze, hogy a fő czél sikeres előmozdítása eszközöltessék.

És mivel a gyapjufonás nagyobb szerű megalapítását, mind a szövőgyárak sürűbb keletkezése, mind a naponként terjedő kelendőség érdeke előké- lőleg sürgetik; az igazgató gróf, miután hazánk belében ügyes és szakértő fő vállalkozót, ki magát, alapszabályainkkal összhangzólag, tetemes befektetendő összeggel érdekelje, nem talált: Morvába e' czélból tett kirándulástól reményt kapott, 's ígéretet ahhoz, hogy Pesten, a társasággal viszonyban leendő lépés végett, rövid időn meg fog jelenni. Azonban ő előbbi nyilatkozatától visszalépett, világos jeleül annak, miszerint a külföldi gyár alapítóknak alapsz. 4 §. 2 pontjában honunkban föltételezett meglepedése a vállalkozóktól szorító korlátokat tartatik, 's világos jeleül egyszerismind annak, miként tapasztalt 's az üzleti kezdet és alapítás veszteségeivel ismerős gyárnokok, sem egy tartomány kezdődő iparmozgalmába nem hajlandók értékeket beruházni, sem filialis gyárak felállítását által, magok magoknak concurrentiát nyitni nem akarnak. 'S miután az igazgató gróf ismételt próbáji egy fonógyári fő vállalkozó találatában mindedig meghiusultak, épen e tapasztalat lön egyik oka a választvány azon fen- tebb érintett nézetének, miszerint, gyáripárunk idegen vállalkozók, vagy létező részvénytársaságok által nem fedezett 's fedezhető fő szükségait, saját merényletei gyárallítás által tervezni ellátni.

A vegytani gyárra kijelölt, 31,000 pftnyi, tőkét szinte törekvők czélszerűleg alkalmazni az igazgató gróf, de törekvései meghiusultak, mi ismét azongyakorlati igazságról győzött meg a választványt, miként olly vállalatok létesítésébe, mellyek gyarmüvi közvetlen kelendőség tekintetében, nem a közönség szükségével állnak összességben, hanem a közönség számára működő gyárak segédanyagaikat készítik, még kiképezett szakértők 's tetemes csatlakozási segélytőkék mellett sem örömet bocsát- koznak egy olly országban, hol az iparüzlet külön ágai egymás kölcsönös sikerétől, az egyetemes ipar- törekvés pedig a biztos belpiac föltételétől vár- hatja virágzását, nyereségeit. És ez újabb adat a választvány fenidézett tapasztalatához, miszerint a társaságnak, ha pénzereje növekszik, legüdvösb és közkereseti czélját kielégítőbb működése az leend, ha saját merényletre olly gyárak felállítását eszközöli, mellyekre magányvállalkozók (azoknak csekélyebb kilátása vagy életbevágósága miatt) nem akadnak; minek következtében a választvány bizalmat és fel- hatalmazást kér a közgyűléstől az iránt, hogy ha az igazgató grófnak nem sikerülhetne, egy gyapjufonó- gyárhoz szakértő 's magát elégséges befektetendő tőkével érdeklött fő vállalkozót találni, szabadjon a választványnak egy illyenek saját merényletei fel- állításáról, az azt illető viszonyok 's közkereseti ér- dekek teljes mélytánylása mellett, saját belátása szer- int 's teljes hatalommal intézkedni; melly ügybeli kívánata a választványnak közgyűlésileg teljesítet- tett azon észrevétellel, hogy ha a választvány jó- nak, vagy szükségesnek találandja: ezen saját me- rényletre állítandó gyárhoz részvényeket is nyit- hasson.

A szinező és csinózó gyárakra fordítandó 20,000 pftot illetőleg: miután ezen iparüzlet köré- ben három kellőleg fölszerelt egyedigen kedvező sikerrel foglalkozik, hogy mind az illető gyárak ide vonatkozó szükségüket eléggé elláthatták, mind a gyárnokok segélytőke és csatlakozás nélkül megfelelhettek vállalatuknak, az igazgató gróf, az iparviszonyok jelen állásában, ezen ágra kijelölt ösz- szegyet nem alkalmazhatá úgy, miszerint vagy egy nélkülözött üzlet megalapítását eszközölje, vagy a már létezőhöz, a közkereseti társaság hasznának biztosításával, járulhasson. Ugyanazért a társaság ide czélzott befolyásával azon időre várakozék a választvány, midőn arra idő és körülmény ajánlatos tért nyitand. Most azonban, miután egyfelől egyik csinózó gyárnok meghaltával, ezen iparági működés némi esökkenésbe esett, az igazgató gróf a körülmények alkalmát használni el nem mulasztandja.

A vasöntő gyár előállításában, vagy egy illy- lennek részvényes társasodás általi kifejtésében, an- nál örömetesebb és kettőztetett szorgalommal járt el

a választvány, mivel nemcsak egyik legfontosb ha- zai termék feldolgozása körül nyújtandott terjesztő kezeket, hanem egyszerismind, a közélet ide vonat- kozó tömérdek szükségéin kívül, az állandó hid, mun- kába vett 's veendő vaspályák, mint szinte a kelet- kező gyárak gépei 's fölszerelése nyereséges vál- lalatul ajánlák ezen iparágba bocsátkozást. És az e' czélra szánt 30,000 pft. beruházására kedvező al- kalmat talált a választvány a' esetnekpécsi vasgép- és öntvénygyárnál, melly a' biztosságnak, alapsza- szabályinkban elrendelt, minden föltétellel bírván 's felvéve továbbá, hogy e' nagyszerű gyárnak hu- zamos időig semmi versenytársa nem leend, hogy a' vas ára nincsen azon fluctuációknak kitéve, mellye- ket más iparcikkéknél tapasztalunk, hogy a' vas- ipar magában is egyike volt mindig a' legnyeresés- gesb üzleteknek, 's épen a' vasipari siker állandó- sága az ellenörködést végtelenül könnyíti, hogy to- vábbá a' vasfogyasztást nem esökkeni, hanem in- kább növekedni látjuk: a' esetnekpécsi társasággal a' gyár alapító egyesület 30,000 pft. erejéig társa- sodott.

Mig az egyesület főczélját, t. i. a honi gyár- és műipar közkereseti utoni fejlesztését, rövid ideje 's a' kezdet számos akadályai közt, ekként törekvők a' gyakorlati téren, egybevető megfontolással, köze- líteni meg a' választvány: azalatt éber figyelem és folytonos intézkedéssel kísérte a' társaság az ügy- vitel és minden arra vonatkozó kezelés rendszeríté- sét, 's egy tárgyat és alkalmat sem mulasztott el, melly a' társasági működés tőkélyesb sikerére ked- vező befolyással látszott ajánlkozni, va'gy épen a' körülményekhez képest, szükségesnek mutatkozék.

E' végett, hogy az ügyvitel daraboltasága ké- sedelmet vagy akadályt ne szüljön 's a' végrehajtás minden organumainak működése központosítottassék, egy állandó egyesületi irodát rendezett, hol az igaz- gató, segédtitoknok és pénztárnok, naponként, hi- vatalos órákban megjelenni 's a' társaság ügyeit na- pi rendben kezelni tartoznak, hol a' jegyző és ügy- viteli könyvek, a' társaság ügyeit és vállalatit tár- gyzó oklevelek és irományok 's a' pénztár maga és könyvei állandóul és teljes evidentiában tartatnak; melly egyesületi irodát az igazgató gróf, hazafini munkás ügyszeretettől, saját szállásán, a' társaság költsége és terhelése nélkül, felállítani sziveskedék.

A' vidéki befizetések könnyebbítése végett, a' 29d. alapszabály 8d. pontjának megfelelőleg, a' két haza és kapesolt részek külön vidékein ügyvivőket nevezett ki, kik a' társaság számára a' vidéki rész- vényes tagoktól befizetéseket fogadhatnak el; azo- kat aláírási iverkek 's egyéb szükséges oklevelekkel ellátta, eljárásaikat szerkeszté, számolatásnikról a- laptervet alkotott, neveiket hírlapján, koronként köz- zette. A' pénztári felügyelés tőkélyesb vezethe- tése tekintetéből állandó pénztári alváltvány ne- veztetett ki, melly pénzügy, az illető könyvek pon- tos vezetése és rendbentartása által, mind a' befize- tési részletek és határidők, mind a' késedelmi kama- tok, mind a' bevétel és kiadási viszonyok kimutatása által, a' rovatok tiszta, világos és könnyen öszsze- hasonlítható rendszerítésénél fogva, így legezelsze- rűbb módon kezeltetik.

A' pénzügyi viszonyokat illetőleg határozat- tott, hogy az alapítási költségek, a' társasági egész időszak folyamára, egyenlően osztassanak fel, mivel ez uton nemcsak ezen első 's annál fogva legkevesb tőkével bíró társasági év terhei könnyíttetni fognak, hanem az alapítási terhek, az osztó igazság törvé- nye szerint, a' későbbi aláírókra is kiterjeszthet- nek. Egyébiránt, miután az alig fél év óta rendes fo- lyamatba vett 's késedelmi számolatokkal akadá- lyoztatott részletes kimutatás hosszu és rendszeres munkát kíván; továbbá a' rövid idő óta befolyt rész- letek kamat-járandósága annyival csekélyebb, mi- vel a' befolyt tőkének vállalatokba fektetése, idő és készületi hiányból 's főleg a' fenidézett akadályok miatt, csak részlegben történhetett: mindezen okok- ból, mind különösen azért, mivel az alapszabályok- ban rendszerített társasági év nem most, hanem jó- vő martiusban fog eltelni, 's e' rendkívüli közgyűlés tárgyai közé a' járandósági kimutatás nem tartozott, osztaléki rovat nem készítettett. A' társaságnak, hi- teles adatok szerint, eddig tudomásul vett tőkéje 297,000 pft; a' befizetett részlegek öszszege pedig 89,000 pfta rug.

Végre a' folyó évi ápril. 13án tartott közgyű- lésből kelt kiküldetéséhez, kijelölő, és okadatos vé- leménye mellett, szerkezetbe foglalá a' választvány

azon alap- eddigi t- de szük-

Hon- (Olvastat pontja, m határin k semmi sz- öszszel- nők által- rém köv- meggyö- nek min- zott. — C gr. O. I. — 1843ban bízott, terjeszt- levén az bízott üg- készülő- letdijit h- mikép m- erre von- nálható, szített- egy ujna- nem kel- tárnak i- szemelj- vaslatáb- den illy- míg a' h- felírásr- helyben- tartand- re 's eg- re is a' deklét- tervekk- nyujtsa- elfogad- egyik se- hírlapo- készíti- gr. D. J. még 18- esenek- ténheti- nökle- zen jav- tására, vakkal- azon r- tanítós- nak tar- zen ha- horvát- ket, id- gotis i- meg. E- tatik, ven i- 's a' f- desser- tatik i- és szl- kítást- hagy- a' tör- nyok- sülte- ki; vé- lyok, to- man- re néz- leirat- ő fels- csak- mány- vet a' értel- san m- vel a' irt tul- mozd- gyen- dóji a- ve ki-

azon alapszabályi pontokat, melyeknek módosítását, eddigi tapasztalata szerint, nemcsak czélszerűnek, de szükségesnek találta. Bp. II.

Horvátországi tartománygyűlés folytat. Olvastattott a választvány előmunkálatának 4dik pontja, melyben azt véleményezi, hogy e tartományok határain belül a protestans vallás polgári jogokkal semmi szín alatt se ruháztassék fel. Ezen vélemény, összehangzó viharos tetszéssel fogadtatott 's az elnök által határozatképpé is mondatott; egyedül Szerém követe szólalt fel szabad mezőt követelvé a meggyőződésnek és szabad gyakorlást a hitelveknek mindenütt és minden polgár irányában. Elhangzott. — Olvastattott az 5d. pont, melyben a választvány gr. O. I-t, mint azon küldöttség elnökét, melyre 1843ban az országház-építésről javaslat-készítés bizottatott, felszólíttatni véleményezi ezen javaslat előterjesztésére. Az érdeklett gróf személyesen is jelen levén azonnal kijelenté, mikép a küldöttség a reá bízott ügyben eljár ugyan, de jelentésével még nem készülhetett el, egyébiránt a tervkiszájtónek tiszteltőljt határozatni kér. E' pontra megjegyeztetett: mikép már Vlasich bán idejében dolgoztatott ki egy erre vonatkozó munkát, de ez most már nem használható, mivel a Rauchféle ház megvétele előtt készítették; minthogy tehát ezen ház megvétele által egy újnak építtetése fölösleggé vált, a küldöttségnek nem kelle másrul gondoskodnia, mint, hogy a levél-tárnak illő helyet 's a gyűlésteremnek elegendő tért szemeljen ki 's az említett házban teendő újításokat javaslatában kimerítőleg közölje. Körös követe minden illyes változtatást addig felfüggesztetni akart, míg a horvátországi helytartótanács érdekében tett felírásra ő felségétől válasz nem érkezik, minthogy helybenhagyás esetében ezen helytartótanács is itt tartandja ülését, midőn természetesen nagyobb tere 's egészen más osztályozásra leendő szükség. Végre is a többség abban állapodott meg, hogy az érdeklett küldöttség javaslatát a hozzá melléklendő tervekkel együtt még ezen tartományi ülések alatt nyujtsa be 's ha ezen tervek közül egyik vagy másik elfogadható, az illőleg jutalmaztassék; ha pedig egyik sem látszik a' rendek által czélszerűnek, akkor hírlapok útján kiszabandó jutalom mellett illyen tervkiszájtásra csőd fog hirdettetni. Ezen kijelentésre gr. D. J. indítványozá: hogy mivel a' mondott czélra még 1843ban kirendelt küldöttség tagjai most nincsenek Zágrában 's így a' rögtön eljárás sem történhetik meg, ennél fogva zágrábi püspök ő exc. elnöklete alatt működő választványi bizatnék meg ezen javaslat kiegészítésére 's tervek összehasonlítására, mi elis fogadtatott. — A' 6d. pont megle szavakkal körülírt remonstratio a' nm. helytartótanács azon rendelvénye ellen, miszerint a' horvátországi tanítószékeknek oly egyedek ne alkalmaztathassanak tanítóknak, kik a' magyar nyelvet nem bírják; ezen határozatban meg fog kértetni ő felsége, hogy a' horvát-szlavon tartományokbeli minden tanítószéket, ideértve a' zágrábi magyar literaturai tanítószéket is — ceteris paribus csak horvátok nyerhessék meg. Elfogadtatott. A' 7d. pont alatt felírás javaslatik, miszerint a' pörök mellé csatolt 's horvát nyelven írt irományok a' törvénykezés hátramaradását 's a' felek károsodását eszközölőleg ezental ne küldessenek vissza. Elfogadtatott. 8d. pont alatt javaslatik ismétlése azon kérelemnek, minél fogva horvát és szlavon tartományok számára tudós társaság-alkitást ő felsége megengedni méltóztatnék; továbbá hagyatnék meg felsőbbleg a' zágrábi akademiában a' történettudomány tanítójának: hogy ezen tartományok történetét, mielőtt azok M. országgal egyesültek volna, hiteles kutfókból kiszemelvé, azt adná ki; végre: hogy ugyanazon könyvvizsgálati szabályok, melyek Magyarországnak divatozóik, ezen tartományokba is hozassanak be. Ezen utolsó kérelemre nézve Károlyváros követe hivatkozott azon k. k. leiratra, mely f. évi april 2án olvastatott 's melyben ő felsége kegy. megígérni méltóztatik: hogy ezental csak oly horvát-szlavon egyedeket fog ezen tartományok számára censorokul kinevezni, kik e' nyelvet alaposan is tudományosan bírják; ezen k. leirat értelménél fogva nevezett követ ő felségét alázatosan megkérendőnek indítványozá az iránt, hogy mivel a' mostani károlyvárosi censor B. a' leiratban kiert tulajdonságok hiányával van, ezen hivatalától elmozdítván, helyette más, ki szívre lélekre illy legyen, neveztessek ki. Egyébként pedig szónok küldöji a' horvát-szlavon tartományok censoraira nézve kívánák, hogy azok utasíttassanak mind azon

munkáknak nyomda alá eresztésére, melyek 1) bármiféle magyarországi lapban kinyomatva megjelentek. 2) engedtessek meg mindazon könyvekre v. cikkekre adandó czáfolat vagy válaszok, melyek Magyarországnak vagy Ausztriában jelenvén meg, ezen tartományok municipális jogait vagy nemzetiségét megtámadják. 3) mindazon eredeti cikkek vagy könyvek, melyek ezen tartományok nemzetiségének általános kifejlését eszközlik, vagy azok erkölcsi, politikai, társadalmi vagy ipari életének emeltyűit, módjait, elemeit fejtegetik, szóval mindaz, mi e' hazának jóllétére czéloz, 's nincs ellentétben a' vallás, király és törvény fogalmával. K. J. litterator e' nézeteket egész terjedelmökben helyesli 's felírás mellett szavaz. M. D. és B. báni táblai ülnök a' felírásnak helyét nem látják: minthogy a' censorok ellen még senki sem emelt nyilvános sérelmet, e' mellett pedig ezen tartományok könyvvizsgálata hasonló szabályokkal van ellátva Magyarországgal, ha tehát a' rendek ez érdemben felírnak, mást nem jelennek ki általa, mint hogy viszszakivánják ama körülményeket, melyek közt volt a' censura akkor, midőn a' budai helytartó-tanáctól függött; holott jelenleg ennek hatalma alól kivéve egyenes báni felügyelés alá adattott. Ezen időben igenis olvashatának a' horvátok a' magyar lapokban hosszúsas megyei declamatiókat, demonstratiókat, holott saját lapjaikban pusztán a' megyei határozat sem vala közölhető, annál kevésbbé a' magyarorsz. lapokban megjelent cikkek czáfolatai. Ezen bajokon a' már idézett kir. leirat segített, újabb sérelmet tehát ez érdemben annál kevésbbé lehetni, minthogy a' horvát-szlavon azaz illy lapok most már nemcsak a' megyei gyűlések szövegét 's eredvényit, hanem ezen tartományi ülések tárgyalásit is egész terjedelmökben közölhetik. Károlyváros követe erre kijelenté, hogy habár a' többség a' censura érdekében felírásán ellenzené is, azt mindazáltal ujlaga is a' gyűlés figyelmébe ajánlja szoros utasításának engedve, mikép városabeli censor, mint ki a' leiratban megemlített saját-ságokkal nem bír, hivatalától mozdíttassék el 's ez iránt ő felségét megkértetni indítványozza. Ezen indítványt pártolák K. J. fő litterator, B. T. báni táblai ülnök, Varasd és Körös megyék követei és a' szegéniai püspök; ez utóbbi nyomatéknul szavazása közben még emlité, mikép a' nevezett censornak ő ada át egy hisztóriai munkát, de mely nemcsak által nem bocsátattott, hanem e' felett el is tünt, ughogy szónok nem tudja: honnét kerítse elő; 's midőn banelnök ezen megemlítésre felhozá, hogy a' nevezett munka nem tünt el, csak Budára küldetett a' vizsgálószékhez, honnét maga idejében majd visszakerül, szónok püspök ur épen e' megemlítésből következteté annak szükséges létét, hogy a' tartományok könyvvizsgálata önállásba tétessék a' budai collegiumtól függés alól fölmentetve, azért felírás mellett szavaz. Elnök-bán, miután több szónok az itt elsoroltak értelmében nyilatkozott, kimondá a' határozatot, miszerint a' rendek megkértik ő felségét: hogy azon leirat, melylyet különösen csak a' zágrábi censorral közöltetni méltóztatott, minden e' tartományokban létező censorhoz küldessék meg; ezen feliratban nyilván meg fog érintetni, hogy ezen kérdés tárgyalása szolgálattott alkalmat a' károlyvárosi sérelem megemlítésére, mit orvosoltatni kérnek. — A' 9dik pontban megkértetik ő Felsége Dalmatiának horvát és szlavon tartományokkal egyesítésére. — A' 10d. pont szól a' tébolyda és vakok intézete számára gyűjtött és gyűjtendő jótékony adakozásokról. — 11d. pont alatt kívántatik: hogy a' horvátországi bánnak mindazon méltóság és hivatal viszsaadassék, melyek őt az ő időkül fogva illetik. E' három pont változtatás nélkül fogadtatott el. — A' 12d. pontban javaslat tétetik, miszerint a' bán azon küldöttség dolgozatát, mely Slavoniának Horvátországhoz viszonyai egyenvonalosítása végett rendeltetett, a' tartományi törv. hatóságoknak minél előbb küldje meg, hogy ezek a' jövő magyar országgyűlésre követeiket ez iránt illő utasítással láthassák el. Erre vonatkozólag a' bán kijelenté, mikép ő — ughy kívántatván — ezen dolgozatot legfelsőbb helyre terjeszté; a' rendek tehát ennek viszszaküldetését egy külön feliratban sürgetendik. — 13d. pont szerint a' tartományi főorvos (protomedicus) Praunspurger Elek meg fog bizatni egy a' zágrábi akademiához csatlandó orvosbeszézi tanítószék felállítására kívántató kellekek, módok és költségek iránt javaslatkiszájtás végett, hogy az illető képviselők küldöikül e' tárgyra vonatkozó utasításait idején megnyerhessék. Egyhan-

gulag elfogadtatott 's az ülés délután 3 órakor eloszlott. (Folyt.)

Eszközölhető-e a' Tiszának a' Dunával egy csatorna általi egybekötése Pest környékén? (Folyt.) Felelésé aljasulna vitatkozásom, ha B. ur minden egyes állításra felelni akarnék. Mellőzve tehát többeket, még csak azokat hozom szőnyegre, melyekben őszinte eljárásom azon czélból gyanúsítatik, hogy állításim hitele gyöngittetvén, maga állításainak ideig óráig nagyobb hitelt biztosítson; amde azt mondja a' magyar, nem ughy verik a' cigányt 's e' példabeszédnek értelme szerint,

1szőr is azon kifakadására, mely szerint rágalomnak nyilatkozatja azon állítást, hogy Nivo, azaz Niveau könyvei nem foglalnak eredeti mérést, felszólítom becsületére B. urat: mutassa meg, mely állításomból magyarázhatja ebéli legkisebb kétségemet? Hiszen miok lett volna ezen egyszerű és minden új gyakornok által eszközölhető működés valódiságában kételkedni, még pedig akkor, midőn lényeges nehézségek körül forgott vizsgálódásom, 's javaslatom körében csak ughy hemzsegett a' sok ferde nézet, mint a' hangyaboly, melyeket megróni lehet. Kétségem volt, nem tagadom, azon hiu állításában, hogy B. ur egy dunatiszai csatornának első törvényes feltalálója; mert erős hittemmé vált azon meggyőződés, hogy B. ur egy a' Duna és Tisza közt ásatandó Ördögárkának, vagy ha jobban tetszik egy Csörszárkának*) a' 19dik században egyetlenegy bitor feltalálója.

2dik rámfogás. „V. ur, ughy mond Beszédes, maga számolatban 8 lábbal mindenütt, csak ughy kisebb összeg kerüljön ki, kevesebbre tessi az ásatási mélységet, mint az én teremben.“

Kereken tagadom, hogy én B. ur terve szerint, az ásatásimélységet csak tekintetbe is vettem volna; nem is látom át, mi czélból tettem volna ezt? hiszen én a' fölvetet tamadtam meg, melynek lerontásával természetesen semmivé lesznek minden egyéb melléknézetek 's alárendelt javaslatok; az én tervem továbbá egészen különböző elven alapulván, a' B. ur által tervezett ásatási mélység az általam tervezett ásatási mélységgel nem is jöhet hasonlításba. Én a' vizet a' csatornának felső tartányába 16—25 lábbal magasban tartom, mint a' Duna vizsine, B. ur pedig azt az alantabb fekvő Tisza vizsine felé ejti 's annál fogva, ismétlem, terveink mint egymástól homlokegyenest eltérők, a' földvájás mennyiségére nézve, hasonlítgatás, tárgyai nem is lehetnek.

Kérem tehát, tessék ezen állítását igazolni, de nem ráfogással, hanem, mint értelmes mérnökhez illik, azon adatnak egész terjedelmében kimutatása által, mely B. urat eljárásomnak megrovására feljogosítja; mit hitele tekintetéből is tennie kell, nehogy valótlán állítások szerzőjének tartassék.

3dik. „Azonban, ughy mond B., van V. tervének haszna, mert ebből ismerjük benső meggyőződését, hogy a' soroksári dunaágot el kell zárni Pest városra egyedüli őtalmára is, mert nem a' hullákbán, hanem a' soroksári ág Dunatorkánál, a' széles és így a' csekély Dunában akad meg a' jég; de V. nem est írta és adta az országos választványnak Budán april. 14én 1840b. kelt Dunáról értekezésében.“

Ennek felvilágosítására meg kell jegyezmem, hogy én a' Budapest között eső Dunának szabályoztatási tervét, a' nm. orsz. választványnak az 1842/1843dik évben Pozsonyban ughy, mint az az épít. főigazgatóságnál hozzá járulásomon kívül készült, bemutattam; mert arra hivatalosan utasítva valék, és ezen tervben a' soroksári Dunaág nyitva hagyatott; annak vizsgálata, hogy miért? ide nem tartozik. Később nyilatkozásra levén felszólítva a' kérdéses csatorna ügyében, magánvéleményemmel oda járultam, mikép a' „csatornára nézve“ a' soroksári Dunaágnak elzáratása szükséges.

És most már kérdem: illik é magán-nézeteimet, az ország építési igazgatóságnak tisztii tárgyalatásokon alapuló nézeteivel identificálni, és szabad é a' tárgyaknak illy ismérthiánya mellett engem

*) Honunkban több helyen léteznek száraz árkok, melyek „Ördög árka“, „Csörszárka“, „Római sánc“ nevek alatt ismértetesek, 's melyek eredetét a' legutóbb régi-ségi buvár sem tudja; én azokat oly dugába dől tervek eredvényinek nézem, mint a' minő B. ur Navigliója; minél fogva ajánlom Luczenbacher tagtársam 's barátomnak, hogy eddigi kutatásitól elállván, o' nyomon induljon az igazság keresésére, bizonyossá tevén őt, hogy fáradozásit siker fogja koronázni. — V. P.

következetlenségről vádolni, és a vizek szabályozásában munkálkodott országos választvány előtt nyilvános eljárásomat gyanúsítani, B. ur legjobban fogja tudni: itélet-hiányból-e vagy rossz akaratból eredt ezen professional knowledge-je, vagy tulajdon magyarázása szerint, ezen mesterségi fogása.

4dik: Továbbá, ugymond B. ur, ismerjük V. meggyszöndése szerint a költség-kiszámítást, de nem est tria az 1840diki Athenaeumban (Figyelmezőben), valamint ehhez hasonló a fővisszát ki számítása is. Mire azt jegyzem meg, hogy én az 1840dik évi Figyelmezőben szintgy, mint későbbi értekezésemben B. ur tervének alaptalanságát megmutattam; a költség ott, az igaz, csak 40 millióra, most pedig, miután biztosabb adatokhoz jutottam, 87 millióra számítottam.

De nemde megmondottam már az idézett Figyelmezőben is B. urnak, hogy ha számításaim a valóságtól távolabb találnának is esni, az csak B. ur hibája, ki adatok helyett „figét” mutat az olvasónak, és nemde megmondottam már akkor B. urnak, hogy ha közitélet alá bocsátja tervét, azt annyi adattal lássa el, mennyi annak megítélésére kívántatik.

Egyébiránt akár 40 millió akár 87 millió, az a dolog lényegén mit sem változtat, mert mindkét összeg elég nagy, hogy minden okos számítót a vállaltól visszariaszson, kivált midőn oly korlátozott hasznú csatornáról van szó, minő a B. ur által képviselt Naviglio; mellyen, a mint már fentebb megmutattattam, folyása ellenében egyelőre alig lenne képes 375 mázsát felvonni, holott állóvízű csatornán 1500 mázsát is elbir.

Annak megmutatására egyfelől, hogy ő képes lesz Naviglióját jó sikerrel végrehajtani, másfelől, hogy az illetőknél azon eszmét ébreszse föl, mintha én tervezetének létesítését csupa személyességből igyekezném akadályoztatni, felhozza a két németországi tekintély, Pechmann és Wiebeking közt fenforogott polemiait, s oly furcsa ellentétbe teszi e két vízepítést egymással s oly parallelát von a Pechmann által javasolt s most már kész duna-majnai csatorna és B. urnak „törvényes birtokában levő” Navigliója közt, hogy lehetetlen meg nem érteni, mi kép ő mások által azt szeretné gyanúsítani, hogy ő Magyarországon Pechmann szerepében, én pedig Wiebekingében debutirozunk.

E' célzatainak megértéséhez azonban szükséges, a vasutak építését javasoló, Baader és Pechmann s Wiebeking vízepítők között történeteket ismernünk.

Pechmann Bajorországban a duna-majnai csatornának építését hozta javaslatba, a mint nyilatkozatiból kitetszik, azon célból, hogy a Rajna vize a Dunával s ez utóbbi által a fekete tengerrel összeköttessék, s Európán keresztül az Océántól a középtengerig egy szakadatlan víziút eszközöltessék.

Ezen javaslat ellen fellépett Baader, azt mutogatván, hogy egy vasutali összeköttetése a két folyamnak ezélszerűbb lenne. Ugyanazon időben Wiebeking s Pechmannak csatornai tervében hiányokat fedezett fel és azokat keményen megróttá, mi közöttük egy eléggé élénk vitára nyújtott alkalmat; mellynek véget szakasztott a bajor király azonrendelete, melly szerint a csatorna-építése b. Pechmannra bízott.

Ez utóbbi tudomás szerint, a csatorna-építést csakugyan véghez vitte, de nem minden akadály és nehézség nélkül, mert nagyobb távolságra a porhanyus, homokos földben a víz átszivárgott; melly körülmény nagy költségű agyagolást (Podeln) vont maga után s a kiadásokat az eredeti költség felett több millió forinttal nevelé; miből azt lehetne gyanúsítani, hogy Wiebeking észrevételeinek még is csak volt némi alapja; mi mellett még megemlítendő, hogy Wiebeking nem a csatorna létesíthetőségét hozta kétségbe, hanem csak a Pechmann által bemutatott tervnek hiányosságait támadta meg; mit azon, B. ur által is idézett, szavai bizonyítanak: „Möge nun, nach meinen Wünschen: recht bald ein vollkommener Entwurf zu diesem Kanal zur Ausführung kommen, und möge dieselbe den ruhmwürdigen Absichten Sr. Majestät des Königs entsprechen, das ist also: zum Flor von Bayern wesentlich beitragen und mögen endlich alle einer bequemen Mainschiffahrt entgegenretrenden Hindernisse beseitigt werden.“ (Vége következik).

Ungmegeyel évnegyedes közgyűlés... A helytartótanács fölterjesztetni kívánván élelmi álla-

potunkat (inediától félve) megírati rendeltük, hogy a' termés szűk, de éhenhalás, remélljük, nem lesz.

A' folyamok szabályoztatása tárgyában vitakozván a' Karok és Rendek, elnök alispánunk előadta, hogy ő ugyan, mint általunk küldött képviselő a' s.ujhelyi gyűlésben e' tárgyat megyei uton nyilvánítá eszközöltetendőnek, de a' többség, ugymond, oly annyira ellene volt, hogy az ottan kifejtett okok nyomán maga sem lát sikert másban, egyedül részvényes társulatokban, s véleményezé, miképen Ungkeblében is egy illy fiók-társaságnak kellene alakulnia; s javasla gróf Barkóczy János urat e' végre megkérteni, hogy tudniillik alankiton illy egyület, mellynek ezen célra fordítandó költségei az így nyeredő földekből lennének megtérítendők. Th. J. tb. ezt megyei uton vélné eszközöltetni; mert ugymond, országos az ügy s ekként a' megyéket mellőzni szinte nem is szabad; s a' költségeket is csak így reményli behajthatóknak. L. J. gr. Szt. . . y ügyésze szinte illyes eszméket fejtegetett. F. A. tb. fölolvastván a' folyamszabályozási törvényeket, azt mondá, hadd kísértse meg a' társaság, fog-e vele boldogulni? ám lássa; követeinknek azonban adjuk utasítástul, hogy azután az ország is járuljon hozzá. Ifj. T. P. (volt országgy. követünk) ki vanja, hogy országgyűlésileg is vétessék föl ezen tárgy s a' mennyiben már eddig is küldöttje által részt vőn a' megye a' tanácskozásban (a' s.ujhelyi gyűlésen) vélné, hogy Pestre is valamely egyedet küldenék. Az első alispán véleménye elfogadtatott. Midőn pedig Széchenyi István gr. ő excellentiája ki neveztetése olvastatott, ifj. T. P. indítványára irántai közbizodalomunk, mint ki nemcsak szavakkal, de tetteivel is megmutatta, hogy igazi hazafi, ez irásban is kijelenteni rendeltetett. A' gyógyszerzek drága ára megint fönforgott; ugyanis a' nm. kir. helyt. tanács javasolja, hogy orvosaink az ocsóbb szerek rendelék be adozóink számára; mire főorvosaink indítványzák meghozatni a' gyógyszer-árjegyzéki lajstromot több példányban, hogy azokból minden gyógyszernek egy példány kiadatván, belőle megnyélhessék, mellyik gyógyszer ocsóbb? mert, ugymond, arról vala szó, miképen csak oly adozónak adjunk ingyen orvosságot, a' ki szegény, a' vagyonosnak pedig pénzért. . . Fölkelt Sz. K. P. ur alisp. s azt mondá, hogy így a' vagyonos adófizető meg lenne bántva kétszeresen; mert ugymond ő fizetné a' gyógyszerzeket, mellyeket mások használnának; s még hozzá járulna azon rövidség is, hogy neki belőle részesülni sem szabadna; mások pedig azt jegyzék meg, hogy illy különböztetéseket adozókra nézve tenni bajos lenne, miután századoktól fogva kivíta magának e' népamaz egyenlőségi ezimet, melly törvény s gyakorlat által szentesítve hajdan így hangzott: „misera plebs contribuens“ ma pedig (mármagyarul) így hangzik: „a' szegény adófizető nép. . .“ Határozat lön, hogy ezen különböztetés szüntessék meg. A' rabok pénztára is feszegetéstárgy lön; de miután ellenörködés nem szavaztatott arra, hogy hány rab s hova rendeltetik? alulról a' vitás elvesszte érdekét annyival inkább, mivel a' középonti sz. bíró F. J. fölkiáltá: „minek azt valakivel tudatni? . . .“ Azután valamely vallásos átmenetel kerülén szönyegre (szokás szerinti) roppant, hosszús és élénk szövtárasok után azon kérdésre, hogy 18 éves kora előtt átmehet-e az ember más vallásra, végre oda dult el a' felelet, hogy: nem. . . mert az átmenetről törvény azt mondja, hogy 18 éves koráig minden ember maga vallásában neveltetik. . . és így, ha ezen túl mennék, lenne contradictio in adjecto. . . Még élénkebb vitásra szolgált alkalmul azon körülmény, hogy a' nemességre 6 ezer p. forinttal több lön országos költségül kivette, mint kellett volna. Mire első alispán P. A. megjegyzé, hogy annak a' domesticába kell mennie s a' jövő országgyűlésre előlegezni fogjuk. H. S. királyi tan. ez ellen ovást tön, mondván: köszönje meg az adozó nép, hogy érte a' nemesség annyi terhet vállalt. Mire O. P. tisz. főügyész: „köszönje meg bizony a' nemesség, hogy helyette a' szegény adozó nép annyiszázadon keresztül fizetett!“ (Harsány éljenzések) s az első alispán véleménye elfogadtatott. Még egy körülményt vitattak élénkséggel, t. i. Turner Fer. egyik orvosunk szemészeti tudom. mélyebb tanulása végett a' megye által Pestre levén küldve, helyettesül hagyá Sziijártó nevű orvost, ki azonban azóta egy más üres állomásra kineveztetvén, akadtak olyanok is, kik távollévő Turner Ferencz orvosunknak viszsza hivatását indítványzák, melly szó nem tartás a' többség által

egy emberben sem, annyival kevésbbé egy moralis testületben láttatván helyeselhetőnek, elnök alispán P. A. véleménye odajárult, hogy egyes embernek sem szép játszani szavával, annyival kevésbbé illő, ugymond, hogy egy vármegye közönsége, kiváltképen családos emberrel, minő a' szóban forgó Turner, oly játékot üzzön, hogy azt, számos orvosaink léteznén, most, midőn ő már egészen ehözképest rendelkezett, költsékezt s pályájáni tökéletesbitéséhez kezdve a' szemészeti szakban dolgozik, őt onnan viszsza hujuk, elnök alispán urnak ezen méltányosság s lovagias szellem-kísérte nyilatkozata nagy többséggel elfogadtatván, Sz. Zs. másod főorvosunk a' tibai orvosi állomás ellátására bízott meg. A' turopoljai nemesség levele varasdi főispán gr. E. elmozdítatása iránt hoszszas és élénk vitára nyújtott alkalmat. . . Th. J. tb. köszönetet kívánt szavaztatni a' turopoljai grófnak hazafias magaviseleteért; mire P. A. első alispán: a' turopoljai grófság oly hivatal mint az alispáni, azért sokalja, hogy a' vármegye neki hálás köszönetet írjon; hanem írjuk meg a' turopoljai nemesség egyetemének, s köszönjük meg, hogy a' 6évet be nem várva, mellynek elteltével valának csak kötelesek magyarul levelezni, s őket ezt már most teljesítik s egyszersmind ezen levelemben érintsük a' turopoljai gróf hazafiai szellemének általunk megismerését; gr. E. főispán elmozdítatása pedig, ugymond, miben legyen? hivatalos uton értésünkre még nem esett; azért fölőtte vitakozni időelőtti lenne. . . Sz. k. P. malisp. annyival inkább, ugymond, mert nem tudhatjuk: vajjon akarata ellen történt-e elmozdítatása? Th. J. tb. Igen ám! mert ovását be is adták, t. i. a' család gyűlést tartott s protestált. . . Cs. J. munkási nagyprepost a' régi határozatra utalván a' vitást fölőlegnek tartá. . . Levelező szinte emlékezteté a' rendeket, miképen ezen tárgy más alkalommal eléggé megvitatatték, midőn B. Zs. tb. oly igen vitézkedett, s eredménye az lön, hogy nádor ő főhűségéhez írni határozánk, megtudandók: miben legyen a' dolog? B. K. azoknak felelve, kik a' megsértett megye tudósítását vélek bevarandónak, meg ez nem pauszokodik; azt jegyzék meg, hogy ez lehetetlen, mert az administrator bizonyosan bír annyi ügyességgel, hogy ezt megakadályoztatni képes leend. B. F. öreg tb. s tulajdonát vették el a' kérdésben levő grófnak. . . mert ez, ugymond, örökös főispán. Határozat lön: a' főispán iránti panasz a' követei utasításához fog soroztatni. . . a' többire elnök alispán véleménye lön elfogadva. . . mellyhez Th. F. táblabíró is járult. A' híres honti levél nálunk is fenéig felzavará a' kedélyeket. . . A' többség magány-leveleket nézte s a' vélemények egyedül arra nézve agozának el: vajjon megkérjük-e iránta Hont v. egy közönséget? s csak azután határozunk? vagy küldjük-e föl ő felségéhez? és hoszszas. . . majd minden embernek hozzá szólóttával történt vitás után azt határozá a' megye, hogy jöllehet magányiratnak nézi e' levelet, mindazáltal legfelsőbb helyre fölküldetni kívánja, hogy a' panasz vizsgáltsék meg. . .

Ujság itten az, hogy az ősz igen szárazon tartván, az emberek széltiben szántanak vetnek. . . s a' marha legelhet, minek illy szűk időben minden emberséges kebel méltán örvendhet. — Az ugynevezett uradalmi zugónál (Fluder) búkfa az őlfak sorában nem létezik. . . minek a' főzésnél roppant érzékenyen nélkülözi a' nép hiányát! A' casinoi egylet ismét négy lapot rendelt meg jövő évre és így négy szellemkincsel szaporitá újra élvezeti tárat: s ezek: az erdélyi Híradó, Életképek, Religio és nevelés, meg a' Protest. egyházi lap. Közgyűlés 1846. évi január 26. törvényszék pedig ugyanazon év f. hó 12kén kezdődik s tart két egész hétig. Törvényszéki ülnökök már nevezetvék. Z o m b o r y L e o p o l d.

Csanádmegyeli új tisztikar: Csanádmegyének Makón nov. 17ik napján alig két óra lefolyta alatt tartott tisztújítószéke alkalmakor legjobb rend és csendben közfelkiáltás utján (az egy 2dik alispáni hivatal kivéve) következő új tisztikar választott: Iső alispánna ujjolag is Bánhidyalbert, 2diká Návoy Mihály eddigi főpénztárnok mintegy 236 szótöbbséggel 114 ellenében; főjegyzőségben megerősített Nyéky Antal; főpénztárnokká választott Dániel Antal; allá: Lukay János; főügyvéd: Cseresnyés István; szolgabíróvá Nagylakon: Sánka Zsigmond; Batonyán: Tarnay János; rendőrivé: Kövér Pál; esküttekké: Mátéfy Lajos, Vertics Károly és Nyéky János; katonai biztossá: Vargha Pál; csendbiztosakká Makón: László Károly; Bato-

nyán: Köv
mel: Bánfy
pár Péter
Ungv
közégnel
riség bará
badság va
vala, melly
megteszi
ság felke
hatásul! A
miség kez
Igy
lig viradt,
napon ult
egyedet,
tendő leve
szinte őt j
látás jöve
biztosabb
140 szót
szének D
pos Todor
Cseresny
A' t
zaj miatt
nem anny
jegyzője
vó is az el
meg kell
szavazat
ben álló j
házott fé
ság meg
tagjai va
Balogh J
kay s ma
menvén v
mint az,
házanál
tés törté
lamelly
által mo
szik, ho
minden a
rat fogv
és így sz
Bud
halad a'
többeké
kényelm
egy önt
több árt
által épe
van szűk
hatalma
mai nap
szokása
év folyt
miszéri
szenvéd
től haso
lőpostáj
ránt; él
volt val
naponk
kezdve
csökke
től egy
tében l
seivel.
kódó er
alább a
hitése
vanná.
köszén
biztosi
latok á
ga; s a
lástunk
kedve:
remén
téket r
mit a'
az eu
zend.
részes
édes tá
némbé
flak is
flak ált
tisztel

nyán: Kövér Sándor; levéltárnokká t. főjegyzői cím-
mel: Bánfy József kineveztetett; várnagygyá: Kom-
pár Péter; — közli Dániel Antal.

Ungvár városi tisztújítás. Felvirulása egy
községnek mindig kívánatos vala 's marad az embe-
riség baráti előtt — és azon időszak, melyben a' sza-
badság vagyis polgári önállás révéfélé utnak ered
vala, mely község az első lépéseket vidor sikerrel
megteszi erre nézve, hiszem, minden jog és közgaz-
ság felkentjének ünnepélyes jelenet 's örvendetes
hatásu! A' felvirulás pedig ott kezdődik, hol az értel-
miség kezdi fölútni haladási zászlóját...

Igy mondhatni, Ungvárra nézve dicsőbb nap a-
lig viradt, mint 1845. évi october 31-dike! mert mai
napon ültünk a' városi tanácsba négy törvénytudó
egyedet, kiken kívül még a' városi ügyész is emli-
tendő levén, mint szinte jogászati tag, a' város már
szinte öt jogtudós egyeddel van ellátva! 'S így a' ki-
látás jóvendőre annál nagyobb sikert ígérő, 's annál
biztosabb reményű!... Birónak Hackel István közel
140 szótöbbséggel lön megválasztva, város ügyé-
szének Dolinay Péter; a' négy törvénytudó pedig: Si-
pos Tódor, Sztankóczy Zsigmond, Kéler József és
Cserszky Lajos mind az öten ügyvédek...

A' többiek nevét nem tudom, mert a' harsány
zaj miatt a' termet odahagyni valék kénytelen. Ha-
nem annyit még meg kell érintenem, miképen város
jegyzője a' régi maradt u. m. Krupay János, számve-
vő is az előbbi; t. i. Ztupanyóth... A' bíró-választás,
meg kell jegyezni, szavazás által ment véghez, 's a'
szavazatszedéshez az urad. tisztartó, közszeret-
ben álló jeles értelmiséggel és szívességgel felru-
házott férfit Freudhoffer József ur, mint a' földesura-
ság megbízottja választványt nevezett ki, melynek
tagjai valának urad. tisztartó ur elnöklete alatt: tb.
Balogh József, Károly tbiró fiastul, alulirt, meg Lisz-
kay 's mások, és a' szavazás lehető legjobb rendben
menvén véghez, egyéb nem lenne általam érintendő,
mint az, hogy választás után az ujdun választott bíró
házánál a' haladás szellemében több érdekes köszön-
tés történt; ezeknél eszembe jutott ama híres 's va-
lamely horvátországi bánnak egy köznemes ember
által mondott köszöntés, mely alulirtnak annyira tet-
szik, hogy azt ide iktatni nem tartja érdektelennak,
minden az előbbi esetre vonatkozás nélkül, t. i. pohar-
at fogván, a' bánhoz lépett a' fenebbi nemes társ
és így szólt:

„Élj sokáig édes bánom!
„Hogy vagy bánom azt nem bánom;“
„Hanem azt már jobban bánom!“
„Hogy nem király az én bánom!“

Zombory Leopold.

Budapesti napló. (Nov. 23-án.) Mennél előbbre
halad a' nemzet szellemi kifejlődésében, annál érezhe-
tőbbekké lesznek egyelőre nem sejtett szükségai, mert —
kényelmet, nyugalmat 's testi lelki üdülést keresve, mint-
egy öntudatlanul is ápolja a' fényűzést; 's ez által minél
több ártalmas hatálytal kell küzdenie, mit szellemi erő
által épen nem írthat ki, hanem valódi anyagi védelemre
van szüksége 's e' védelem az egészség fenntartásának
hatalmas eszköze; ez önvédelmi állapotba szorultunk már
mai nap, miután a' külföldet többnyire csak érszényűrtő
szokásában már eléggé majmoltuk. Fővárosunkban egész
év folytán mindenfelől száryaltak aggasztó vidéki hírek,
miszerint országunk lakosai itt is amott is szükségben
szenvednek; még sem birt elég elővigyázattal önmaga-
tól hasonló bajt elhárítani, míg beérkeztek a' szükség e-
rőpostái, melyek félelmet támasztanak körülményink i-
ránt; élelemdrágaság miatt évnegyedes vásárlásunknak alig
volt valami sikere; a' kenyér minden intézkedés dacára
naponként drágul; 's a' husár dec. közepétől vagy ujdúttól
kezdve 16 kr-ra emeltetett. — A' fényűzés azonban nem
csökken, vigalmak, hangversenyek honiak és külföldiek-
től egyremásra rendeztetnek, mi mintegy gúnyos ellen-
tében látszik állani a' vagyontalanabb osztály nélkülözé-
seivel. Ugy látszik, kiknek módjok van a' világban, szűkül-
ködő embertársaikkal nem törődnek annyit, mennyit leg-
alább az inség megelőzhetése, elháríthatása vagy eny-
hítése miatt gondoskodni emberi 's polgári kötelesség ki-
vánna. — Az iparegyesület saját szállásán próbát tón a'
köszönfutással, 's ennek sikere a' fadrágaság ellen némi
biztosítékot ígér. A' hal olesó. A' zöldség és száryasál-
latok ára csökkent, mert a' tartásukra kívántató szem drá-
ga; 's ez ismét kicsinyben nagy hiányt pótol. De mégis
látunk mosolygó fanyarképu uszorosokat barangolni kém-
kedve; mit keríthetnének olesón körömré busás nyereségi
remény fejében. — Marastoni, helybeli főtész szabad-
tétot nyert magányos főtész-akademia megnyitására,
mit a' velencei mintájára szándékozik rendezni. David,
az európai híru hangszerző városunkban hangverseny-
zend. — Veszter, társalgó táncza mindenütt tetszésben
részesül 's jövő farsangon jobb módú hölgyeinket ifjainkat
édes társalgásban részesítendő. — A' fenyíték alá kerülő
némberek száma szaporodik; nem kell felednünk, hogy fér-
flak is többnyire némberek, de sokszor ismét némberek fér-
flak által csabíttatnak el az erkölcsiség ösvényéről, 's így
tisztélet becsület, de a' baj mindenesetre kétszorosra ve-

széyes, 's ha egyik 19, a' másik aligha nem egy híján
húsz. — Jósika M. b. 'Békési kalandjai' című regényét
bevégezte; ez és két Baresay' című drámája Emich G.-
nál kapható. Kecskeméti Csapó D. D. a' f. ü. z. é. r. k. t. ad-
ott ki. Terhes Sámuel három füzér 'S z. u. n. y. t. bocsátott
közre, epigrammákból szerkesztve. — A' csirában szen-
dergő többrendű tudományos vállalat azon sikert ígéri,
miszerint hazánk politikai mozgalmait lassankint komoly
tudományos érlelődésbe menendnek át. — A' Marczibányi
nagyjuttalmat (négy száz forintot) 1828ra nyerte Czuezor
Gergely, Aradi gyűlés' című eposza — szintazon nagy
juttalmat 1829re: Balásházy János, Tanácslatok a' ma-
gyarországi gazdák számára' című munkája. — Végre
szintazon nagy juttalmat 1830ra: Széchenyi István gróf-
nak korszakot szült 'Hitel' e. Az akademiái 200 aranyos
nagy juttalmat 1844re pedig: Tarczy Lajos, Természet-
tan' a. — Jövő kedden, nov. 25-én, Joob' javára fog adatni:
„Linda“ nagy opera 3 felvonásban Donizettitől. — A'
mostani nagygyűlésen akademiái tagokká választottak:
Gondol Dániel, Frankenburg Adolf, Pauler Tivadár,
Szentkirályi Zsigmond, nagyajtai Kovács István és
Nendtvich Károly; rendes tagul a' math. osztályban Fest
Vilmos.

Az iparműkiállítás még nyitva marad, és az ujdúv-
utczai Ikeyház 1. emeletében délelőtti 9—1, és délutáni
2—4 órákor megismerhető. Belépti díj minden személy-
től 10 kr. pp. Csánydy jegyző.

Adakozások. A Reguly-társaság pénztár-
rába f. e. september 3-kától november 10-dikeig a' következő
résztetek folytak be: a) Ré sz v é n y e k 1845 re: Lóv Li-
pót, Szép Károly, Breyer Gyula, Günsberger Lőrincz e-
gyenkint 2 ft.; b) Ad a k o z á s o k: Pálffy ezredes, gr. Des-
sewly Lajos hadnagy, szentgyörgyi Horváth László udv.
fogalmazó, gr. Szapary József egyenkint 10 ft.; Mészáros
Lázár alezredes, Ujhelyi Imre ezr. lelkész egyenkint 6 ft.;
gr. Wenckheim Antal, b. Wenckheim László, Leitner száza-
dos, Radezky százados, Dessewly Kálmán százados, Fábr-
y Lajos hadnagy, Diesbach főhadnagy, Sztrókay főhad-
nagy, gr. Zsigray Titusz főhadnagy, gr. Ingelheim száza-
dos, b. Wimpfen Kálmán kapitány, gr. Pejácsevich Sán-
dor őrnagy, Annoni Granata maggiore egyenkint 5 ft.; Set-
tala főhadnagy 4 ft.; Földváry Móricz 3 ft.; Birkés End-
re, Grubiczy Albert kapitány-auditor, Horváth főhadnagy,
Andrián főhadnagy, Lichtenberg alezredes, Bobrovsky
András őrs. lelkész, Harsányi Samu ref. táb. pap, Kusse-
vich Marcell kapitány egyenkint 2 ft.; Császny János ka-
pitány 1 ft. 30. kr.; Szakál Lajos, Lessner Bernát, Negro
kapitány egyenkint 1 ft. 20. kr. Pongrácz Lajos, Hodossy
Lajos, Simai, Omazta Zsigmond, Koricsánszky István, Kal-
már Mihály, Hollósy József, Kaczir Dénes, Horváth M. Ká-
roly, Szép, Benzion Izrael, Straszersz Rudolf főhadnagy, Ot-
tinger Gusztáv főhadnagy, Duschek József hadnagy, Fejér
Ferencz hadnagy, Szafadin hadnagy, Haecke százados, gr.
Borromeo főhadnagy, Starkmann József főhadnagy, Karl
hadnagy, Bellini hadnagy, Justh Arpad kadét, Takács Ká-
roly kadét — őrmester, Mildmay hadnagy, Schantz major,
Liptay százados, Hermann főhadnagy, Beznák István had-
nagy, Oszterhueber hadnagy, Ferdinand kapitány, Hinüber
főhadnagy, Losert hadnagy, Taxis főhadnagy, Kramer had-
nagy, More Antal major, Vaternandy kapitány, Jakson
főhadnagy, egyenkint 1 ft. Orbán, Tormássy Lajosné, Rá-
zel, Ebenssauer Emanuel, Arnstein Herrán egyenkint 40
kr.; Bleuer Ignác, Spanier, Tachauer Salamon, Lackenba-
cher Lajos egyenkint 30. kr.; Tormássy Lajos, Szalacz László,
August János, Tormássy Emilia, Kemény, névtelen,
Homeiszter György, Spanraft Lajos, Deszath József, Alapi
Ignác, Engelbert Ferencz, Tóth Lajos, Donnaberg Ja-
kab, Németh János, Kaan Károly, Torges N. H. Tripam-
mer, Welisch Emanuel, Wajdits György, Brunner József,
Thenn György egyenkint 20. kr.; Deutsch Samu 12. kr.;
Wolheim Emanuel 10. kr. — Együtt: 203 ft. 12. kr. —
Eddigi összes bevétel: 977 ft. 29. kr. pengő. Antal Mihály
s. k. társ. pénztárnok.

A m e r i k a.

Buenosayresből aug. 28-ig terjedő tudósítások
nyomán a' képviselők háza a' kormány azon eljárás-
tát, minél fogva az angol és francia felhatalmazot-
tak gögös kívánatának szilárdan ellenállt, nemcsak
helyeslé, hanem egyszersmind felszólította azt, hogy az
angol és francia kabinetektől felhatalmazottaik tör-
vényellenes magokviselete miatt elégtételt kérjen.
27-én estve kormányrendelet jelent meg, minél fogva
az egész köztársaság hadi törvény alá helyezettnek
nyilvánították; minden polgár csatakészen van fegy-
verezve, miért is a' republica további jóllétéről
gondoskodók igen aggódnak, hogy az ipar és keres-
kedés a' dolgok illy helyzetében még sokáig pangás-
ban fog maradni; mit nem kis mértékben segítnek
elő a' napi rendre került bukások, melyek szárazakat
huznak magok után. — Több angol és francia hadi
hajó az Uruguayon már fölevezett; Lopez tábornokot
megverték és Santa Feből kiűzték az argentin sere-
gek, hol egész tartózkodása ideje alatt rablásnál 's
kegyetlen gyilkolásokról egyebet nem tön.

B r a z í l i a.

Aug. 26-án a' képviselők házában Sonzo Mar-
tin szóba hozá az ujdúv felderített 's kimeríthetlen for-
rásu arany- és gyémánt-bányákat 's felszólította a' kor-
mányt: adna fölvilágosítást az iránt, minő rendszabá-
lyokat állított fel, hogy e' kincsforrást a' status szá-
mára nyereségesen biztosítsa; az indítványzó elis-

meri ugyan, hogy a' jelen alkotvány pontjaiban ily-
lyesmiről említés nem tétetik; azonban a' dologra
nézve érvényesíthetni azon eljárásmodot, melyet a'
portugáli királyok állítottak; e' gazdaság-forrásra
nézve szónok annál nagyobb gondot kíván fordítat-
ni, minthogy naponként újabb csapatok huzódnak
azon arany- és gyémántdús de máskép sivatag vidé-
kekre; a' bányamivelők száma már is a' 25 ezret
meghaladja; kik ha meggazdagszonak, ki nceseikkel
bizonyosan tovább állnak, valamint most is a' kiásott,
's átídomított érc és drágakő csempészet utján nagy
részen kivitetnek az országból. Ez indítványra kül-
döttség rendeltetett szakértőkből Bahiába utazandó,
ezen bányacsuda megtekintéséről 's czélszerű ke-
zeltetéséről javaslatkészítés végett.

Spanyolország.

A' madridi lapok Narvaez miniszternek egy u-
jabb gögös tettet beszélnek, mi által a' nélkül is gyen-
ge lábón álló népszerűségét még jobban megingatá.
Oct. hó 20-ka táján a' miniszter némely katonai lak-
tanyák ezredesihez tudósítást küldött, miszerint ne-
ki ezen katonai tanyákat megvizsgálni szándéka.
Midőn teljesítésére a' miniszter elindult, útközben
találkozik San Fernando ezre le ezredesével, ki ez-
redét épen templomba vezeté, a' miniszter pedig épen
ezen ezredet szándékozott megvizsgálni. Narvaez a'
nélkül, hogy a' történet illő felvilágosítását bevárja,
kemény szavakkal 's harag és boszankodás előidézte
sértegetésekkel támadá meg a' főtisztet, 's őt egész
ezrede hallatára kissebbítő czimkekkel illett 's midőn
a' megkorholt tiszt Rodriguez Soler, ki Narvaeznek
eddig legghűbb embere volt, mentegetőleg előadá,
miként neki a' miniszter parancsa tudára nem ada-
tott, ez őt hazugnak bélyegezvé hivatala letételé-
vel fenyegeté; mit csakugyan teljesített is azonnal
mást nevezvén ki helyette. Narvaez ezen tette által
nemcsak legragaszkodóbb barátját veszté el a' meg-
sértett katonában, hanem az egész ezred 's a' dolog
közöttétele által a' nemzet szeretetét is elfordítá ma-
gától. — A' Romávali hírnök-váltogatások ismét sza-
porodni kezdenek, a' kormány kecsgetteti magát a'
dolgok minél előbbi kiegyenlítésével, csak hogy sza-
vainak többé ez érdemben hitele alig van. — Az ösz-
szeüendő cortes foglalkodtatja most leginkább a'
spanyol időségi sajtót; azt t. i. sem az 1837-ki, sem
pedig az 1844-ki alkotvánnyal összevegyezőnek nem
tartva; minthogy csak a' senatorok háza alakítottat-
tá, míg a' képviselők a' régi maradt, kik közt pedig
sok találatik olyan, ki ezen alkotványi pontokban
kijelelt tulajdonságokkal épen nem bírnak; e' víd
ellen a' kormányt hozá fel: miképz az ujdúv alkotvány
értelmében nem állítható ki a' cortest, mivel ez a'
választási törvényekről akkor, midőn az alkotvány
átídomított, nem gondoskodék. E' törvények meg-
állapítása leend tehát a' cortesgyűlés egyik fő tár-
gya; második pedig Spanyolországuk Róma iránti
viszonya, minek teljes kiegyenlítése annál kíván-
atosabb, minthogy a' papság is az általa birt java-
dalmak teljes visszaadását várja 's azok megvá-
sárlóji is teljesen biztosítottaknak kívánják magokat
látni kifizetett jószágaikban; ezután a' királynő el-
féréjtesíté 's az ujdúv rendszer leendnek a' törvény-
hozás tárgyai, mely többi az országnak majd min-
den vidékén nagy ingerültséget okozott a' nép kö-
zött; Cataloniában csak Breton tábornok éber intéz-
kedése előzheté meg a' már készülöben volt láza-
dást; a' kormány mind e' mellett is emissariusi által
nem dolgozik máson, mint — bármí uton — a' képv-
selőket minél nagyobb számmal részire megnyerni,
hogy így a' nyugtalanokdó népek elmondhassa, mi-
ként ő népszerűleg 's a' teljes többség kívánata sze-
rint uralkodik. — A' Journal des Débats Valenciáról
említi, miképz ott a' gironai ezredből 25 katona nov.
3-án estve fölzendült 's megtámadván a' főorséget,
megsebesíté a' fő és két altisztet, azután elhagyván
San Francisco kaszáryát 's egyesülvén néhány bé-
kétlen polgárral a' pinari laktanyát rohaná meg, hon-
nan veszteséggel verettek vissza; ekképz tervöket
dugába dültnek látván szétszöködöstek; mire 18 gya-
nus katona elfogatván két óra mulva teljesen helyre
állott a' csend. Másnap Roncali tábornok a' várost
és tartományt ostromállapotba 's hadi törvény alá
helyezettnek nyilatkozatá.

A n g l i a.

November 6-ikai hivatalos lap ismét 38 vasut-
tervet sorol elé, melyek az öszszeüendő parlament-
nek jóváhagyás végett jövő évben elő fognak ter-
jesztetni. — Brighthonban nov. 5-én estve lady Adele
Corisande Maria Villiers Jersey gróf Eszterházy hg.

ipának leánya eltűnt 's holléte nem tudatik; a' lady 5 órájtában, mint mondá, toilletje rendezésére ment; 5'kor azonban látták őt kezében kis kötegesét vive a' háztól távozni; egyebet eddig nem tudnak. A' lady 17 éves; sokan szerelmet gyanítanak a' véletlen eltűnés alatt. E' gyanut megerősíté azon némelyek által terjesztett hír, mintha egy csinos leányka, bizonyos szép külsejű gentleman vezetése alatt a' skót vidékek felé távozott volna. Mihelyt e' hír a' szülőknek tudomására jött, azonnal a' hölgy egyik fi-testvére Villiers kapitány Gretna-Greenbe utazott, a' titkosan öszszekelni szándéklókat megeskető lelkeshez. — A' megszorodott szülők pedig következő hírt köröztettek a' lapokban: „Egy fiatal — korára 17 éves, 5 láb magasságú, derült arcú, két szemű, barna fürtű hölgy eltűnt: ruházata kékszín öltönyke, vöröses shawl, szalmakalap fehér francia szalaggal és virággal.“ — E' hirdetésre érkezett hírek már megnevezék a' szép külsejű gentleman is, kivel a' szerető hölgy eltűnt, 's ez: Ch. P. Ibbelton huszár kapitány. — Az irlandi lapok 91 katholikusk pap névsorát közlik, kik magokat azon irlandi püspökökhez kívánják soroztatni, kik az irlandi collegium-bill ellen ünnepélyes ovásaikat benyújtják. — Hivatalos vizsgálat után kiűnt, hogy Eclair hajón april óta, t. i. a' sárga láz el-

ső kitörése idejétől 142 főbűlálló népségének épen fele hullott el a' nevezett nyavalyában; e' jelentés helyesli a' nápolyi kormány ezen hajó 's minden az afrikai partoktól jövő hajó iránt felállított eljárását.

Franciaország.

Szász Coburg gothai herceg, és Klementine hgné, nemkülönbén Ferdinand és Leopold hercegek St. Cloudból Angliába utaztak. — A' J. des Débats közlelbi számában megerősíti azon előre terjesztett hírt, miszerint Soult marsall a' miniszteriumból csakugyan kilép, kilépése azonban csak mint hadminisiteré leend, mert a' minister-tanácsbani elnökséget továbbra is megtartotta; a' hadminisiteri tárczáknak helyettes igazgatójára Moline de Saint Yon altábornok bizott meg. — Afrikából érkezett tudósítások szerint Bugeaud tábornagy oct. 26án táborával Ain-Techeria mellett állomásozott; a' felzendült törzsek 20 lieu távolságra futottak megölle; azonban Bu-Mazának sikerült Dahrában ismét megjelenenni, 's onnét minden törzseket magával elvándoroltatni. — Marseillei hírek után Cavaignac tábornok Abdelkadernek egy levelét küldé Párisba, melyben az emyr kijelenti: mikép ő 10 év óta tartja kezében azon hercegek és katonai notabilitások életét, kik Afrikában harcolnak, mert körötte 1200 martyr

koronára számító fanaticus gyűlt öszsze, kik égnék a' kívánattól gyilkosokat minélelőbb keresztyén tábornokok vérben fürösztetni, 's képé lelköknek bübocsánatot eszközleni; megemlíti az emyr, hogy a' vérengző végrehajtást eddig ő akadályozá, ezental azonban aként cselekszik, a' mint Franciaország irányábani magaviselete által meg fogja érdemleni. Mihelyt ezen levél Párisba eljutott, Montpensiernek Algirbai elutazása, habár elhatározottat is — anyja kérelmére azonnal felfüggesztetett.

Törökország.

A' nem rég szultáni kegyvesztés miatt száműzött Rezsid pasa az udvarhoz ismét visszahivatott 's előlbi tárczáját visszanyeré. — A' francia-török surlódások Syria miatt szinleg ismét kiegyenlítették. Bourqueney francia követ fenyegetőzése a' portát végre is engedékre bírák 's Abbea és Solima zárdáknak a' drúzoktól szenvedett káruk megtérítésé fejében 60 ezer piaszter fog fizettetni. A' francia alattvalók és missionariusok, kik közlelbi időben a' hegyekből visszavonulni kénytelenítettek, ismét engedelmet nyertek ott megtelepedhetni, 's ha kárt vallottak, ez is meg fog térítettetni. [Abdul Hamid drúz főnök mint pater Carlónak állítólagos gyilkosa, Stambulba fog hozatni 's a' kereset ellene ujlag megindítatni.]

94dik szám.

É R T E S Í T Ő.

1845.

Hetedik zárszámadása

a' es. kir. szabadalmazott

triesti Riunione adriatica di sicurta (adriai biztosító egyesületnek).

Ezen társaságnak f. év october 6kán tartott közgyűlésében, a hetedik számadási évben, azaz: 1844k évi julius 1ső napjától, egész 1845. junius 30ig tett vállalatokról következő zárszámadás lón előterjesztve:

A' 6dik évi zárszámadás jutalom-áttelele	698,200 ft. — kr.
A' 7dik számadási év folytatában 208,129,902 ft 6 kr. biztosító tőkének öszszes jutalomjövédelme rug	961,723 ft. 9 kr.
A' pénzalap forgatásából bevétel	19,917 ft. 13 kr.
	1,679,840 ft. 22 kr.
Ebből levonatik: a' megfizetett károk, viszonbiztosítások és öszszes igazgatási költségek fejében	800,809 ft. 16 kr.
	tehát még marad 879,031 ft. 6 kr.
Ezen öszszéből, a' még folyó biztosítások fődözésére kivétetik	801,700 ft — kr.
a' tartalék tőkének 20%-je	17,983 ft 54 kr.
	819,683 ft 51 kr.
következőleg marad tiszta nyereségül	59,347 ft 12 kr.
mellyek elosztattak az utolsó juniusig általadott részvények közt, 's mindegyikre 30 ft. 20 kr., melly osztalék ugy Triestben a' középponti pénztárnál, valamint Pesten a' főügyvivő-ségnél Weisz B. és társa uraknál fölvehető.	

A' külön tartalék-tőke állása:

A' 6dik évi zárszámadás szerint a' tartaléktőke tett	75,610 ft 20 kr.
és ez kamatok által növekedett	3,024 ft 24 kr.
tovább adott részvényekből nyert gio	4,211 ft — kr.
jelen zárszámadásból viszszatartott haszon	17,983 ft 54 kr.
és így a' külön tartaléktőke 1845. évi jun. 30án tett ide nem számítván a' fönérintett jutalom-tartalékokat	100,829 ft 38 kr.
	801,700 ft — kr.

Triest, oct. 7. 1845.

Következő „eredvényt“ mutat tehát, a' „Riunione adriatica di Sicurta“ virágzó „financialis állására,“ mert a' társaság az „alaptőkén“ kívül 2,000,000 ft még „öszszes tartaléktőkétől“ mintegy 1,000,000 ft chez „évi jutalom- s kamatbevételül“ 1,00,000 ftot számíthat; 's így a' „biztosítóknak“

négy millió pengő forint

ajánlatik kezességül.

Szintugy bizonyítja a' sok „kifizetett kár,“ mellyek az igazgatóság specialis jelentése szerint „1432 részre“ terjednek, és „567,107 ft 16 krnyi öszszeg“ tesznek, mellyből csupán „Magyarországra 117,891 ft 5 kr.“ esik; — ujlag jótékony befolyása a' „biztosító intézeteknek“ azokra, kik közbenjárásukkal, mint egyetlen „védőtalommal az elemi szerencsétlenségek“ által olly könnyen eredő károk ellen magoknak használnak, egy olly közbenjárás, mellyhez mindenkinek ragaszkodni kellene, mivel az azokért kiadások, csak csekélyeknek nevezhetők.

Ezen hasznos munkásságon a' „Riunione adriatica di Sicurta“nak fenebbi kimutatás szerint nagy része van, és azon „munkásság még jobban kiterjesztetik,“ miután az említett közgyűlés a' társulat több erélyességével együtt folyvást több előmozdító rendszabályt hoz, és az, az eredetileg meghatározott „társulat állandóságának“ 1862dik évi „meghosszabbítását“ ugy szinte

a' harmok biztosításának

„átvállalását“ elhatározta, melly utóbbi tárgy a' legfensőbb engedelem megnyerése után azonnal köztudomásul adatik. Egyszersmind alulirt főügyvivőség az iránta mutatott bizalomért 's a' számosan reá bizott biztosításért köszönetét nyilvánítja s azok ujlagos folytatásához az eddigi „biztosítási ágakra“ magát alázattal ajánlja; biztosít „tűz és villám által okozott károk ellen épületeket, butorokat, gépeket, árutárat, mezai veteményeket és baromállásokat, úgy szinte a' szárazon és vizen utban levő jószágokon“ történhető mindennemű „elemi károkat,“ mellyek folytatásához és szaporodásához igényt tart s a' fenebbi előterjesztés szerint annál inkább reményli, mivel ugy ő, valamint maga az igazgatóság, a' „Riunio-

ne“ folyvásti állása óta biztosított elve mellett az igazság- és méltányhoz szorosán ragaszkodni fog. — Pesten, novemberben 1845. „Magyar- és erdélyországi főügyvivőség.“ **Weisz B. és társa.**

Gőzhajózási jelentés.

A' Gőzösek vasárnap november 23kától kezdve addig, míg az időjárás és előre nem látható események engedik, indulnak csupán páratlan napon, ugymint: november 23-, 25-, 27kén és így tovább. **Pest, november 22kén 1845.** A' gőzhajó-hivatal 1-2.

J e l e n t é s.

Minden további kérdéses kétség és irigyen ármánykodó félre magyarázóinnak megfelelni ohajtván, és a' „Pesther Zeitung“ 85ik számában rólam történt érintését ezzel is erősítve, kijelentem hogy az 1816ik év kezdetével én egy: „Jahrbuch des deutschen Elementes in Ungarn“ című évkönyvet kiadni szándékozom még pedig következő urak és hölgyek eredeti közremunkálással: Bakody T., Bayr Ag., Beck Károly, Beck V., Beck M. L., Benkert A., Bengmann M. Brecher M., Csaplovics J., Engelsberg L., Falk M., Fanta E., Faustine grófnő, Foglár A., Foglár L., Freimund, Glatz E., Hochberg A., Horváth O., Hugo Károly, Károlyi L., Klesheimbáro, Komper L., Kornfeld O. M., Lacatary D., Landau H., Lenau Miklós, Levitschnigglovag, Mahler M., Megerle Teréz, Noisser R., Oeconom N., Oldofredi Hager grófnő, Pusztay S., Pyrker J. L., Raics J., Reisinger F., Redern báró, Remekházy asz., Romy tr., Saphir M. G., Schätzer J., Schedius, kir. tanácsos, Seidlitz J., Seidner J., Steinacker G., Szapary F. gróf, Thürmer tr., Uhrk. a. Vizkelety A., Vogl J. N. tr., Weil F., és Wodniansky báró. — Czélja ezen vállalkozásomnak röviden ennyiből áll. Feladatuk a' magyar honi íróknak a' belföldi fejlődés előmozdítani honunkban; feladatulteszem én a' németföldiek előtt ismeretessé tenni Magyarhon fejlődését nyelvükön; — mindazon viszsás fogalmakat és ferde felfogásokat mellyekkel hazánk iránt elfogulvák azok, megczáfolni, őket lehetőleg felvilágosítani 's illő helyes fogalomba helyezni Magyarhon mineműségé minden rendű és osztályzatú előmenete és haladása felől. Erre vezető utal novellák, lyrá, drama, vagy más, fel egészen a' politikáig terjedő, tudományi és irodalmi működés szolgálnd. — Továbbá a' Magyarországhon német nyelven kelt eredetieket is hazánk e' részbeni művelődése kiemelésére adandom. — És leend é évkönyvem szorgos kritikai átnézet egyszersmind a' magyarhoni minden irodalomról nyelvkülönbségt tekintet nélkül.

Annak tanúsítására, mennyire eltökélt szándokom ez üdvös czél végrehajtása, ezenel jelentem hogy a' fenebirtettel együtt egy másik köv. című, „Deutsches Jahrbuch der ungarischen Nationalliteratur“ évkönyvet is fogok szerkesztetni, mellynek egyedül feladata leszen novellák, költemények, utválatok, sőt politikai értekezéseknek magyar nyelvűl németre fordításait is adni.

Vége még egy harmadik is jelenem meg ezuttal, t. i. a' magyar jelesb. eredeti dramák, német ajku és belföldiekkeli megismértetés végett német nyelvre fordítva ezen czím alatt: „Die National Bühne der Magyaren.“

Mind e' három vállalat megjelenéséről a' t. cz. közönséget, annak idejében kijövendő, külön hirdetvényekben értesítendem. Kelt Rákos-Palotán. **Benkert Károly Mária. 2-3**

Magyarországban a' hason szenvi gyógy mód (Homoeopathia) terjesztése körül több év óta magát kitüntetni törekvő homoeopatha Stein, miután egy tekintélyes nagy háznál mint házi orvos, később hat évig Budán a' közönség megelégtetésére magát érdemesíteni szerencés volt, lakhelyét Pestre az ujlilag-utezabeli 623ik sz. a. házába tette által 's egyuttal a' szegények ingyen orvoslására ajánlkozok. 1-3

Takarmány és gazdasági eszközök

árverés útján és készpénzfizetésért folyó november 28ik napján Török-sz.-Miklóson t. ns. Heves vármegyében, a' ngos Almásy nemzetség által eladatni fognak. 2-3

Statuspapir- és részvény-árkelet. Bécs, nov. 19kén.	
bankrészvény	1603 fr.
1834ki 500 p. frtos kölesön	807 1/2 „
1839ki 250 p. frt.	322 1/2 „
Eszterházy 40 fr. sorskötel.	57 1/4 „
es. kir. arany 4 fr. 38-40 kr.	
pesti lánchid-részvény	119 frt
bécs-glognitzai vasut 100 fr.	540 „
pozsony-nagyszombati	79 „
középponti (100 fr.)	108 3/4 „
duna-gőzhajózási	678 „

Dunavizállítás nov. 20kán: 5' 3" 9" a' 0 fölött.